

Vilka grupper gynnas eller missgynnas
av en höjd pensionsålder?

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Stefan Granbom
Bengt Norrby

Vilka grupper gynnas eller missgynnas av en höjd pensionsålder?

Förord

Pensionsmyndigheten har bland annat i uppdrag att följa hur pensionssystemet fungerar för individ och samhälle. Det är bakgrunden till att Pensionsmyndigheten skrivit några korta rapporter som ger olika perspektiv på "pensionsåldersfrågan".

Det är nu mer än 15 år sedan den lagstadgade pensionsåldern inom det inkomstrelaterade allmänna pensionssystemet avskaffades. Pensionsåldern är sedan dess ännu mer individualiserad och utformad för att ge individen drivkraft att arbeta fler antal år än vad som var fallet redan i det ATP-system som nuvarande ordning ersatte.

Medellivslängdens glädjande ökning gör att man i det nuvarande pensionssystemet i allmänhet behöver förlänga arbetslivet även efter 65 års ålder för att pensionens storlek i förhållande till arbetsinkomsten ska vara densamma som för tidigare generationer. Trots denna anpassning till den ökande livslängden är åldern 65 år startåldern för grundskyddet i pensionssystemet och slutåldern i socialförsäkringssystemet för förvärvsaktiva.

Det var en bakgrund till att regeringen, med stöd av Pensionsgruppen, tillsatte Pensionsåldersutredningen. Utredningen publicerade sina förslag m.m. i Åtgärder för ett längre arbetsliv, SOU 2013:25. Utredningen konstaterar bland annat att den fasta "65-årsgränsen" för grundskyddet medför att det sammantagna systemet på sikt inte kommer att fungera tillfredsställande, vare sig för individerna eller för samhället. Det allmänna pensionssystemet riskerar att förlora i trovärdighet om inte reglerna ändras. Utredningen föreslog därför bland annat att 65-årsgränsen skulle höjas, mer eller mindre i den takt som medellivslängdens ökning "krävde". En ålder utredningen benämner riktålder.

I denna rapport beskrivs vilka grupper som skulle vinna, förlora respektive inte påverkas alls ekonomiskt om riksdagen beslutar att genomföra förslaget om riktålder. Beskrivningarna syftar till att identifiera respektive grupp, skatta hur många personer det rör sig om i varje kategori och hur stor den ekonomiska påverkan är för individerna. Analysen är statisk i bemärkelsen att den jämför de ekonomiska vinsterna respektive förlusterna för individer av att förslaget införs. Dessa effekter beaktar inte

vinster och förluster av att långsiktigt behålla nuvarande åldersgränser i kombination med en stigande livslängd. Andra aspekter än de privatekonomiska tas ej heller upp i denna rapport. I en annan rapport har vi bedömt samhällsekonomiska effekter av Pensionsåldersutredningens förslag om höjd riktålder.

Med vänliga hälsningar

Katrin Westling Palm

Sammanfattning

Höjs pensionsåldern – det vill säga 65-årsgränsen i nuvarande socialförsäkringslag – påverkas en del individer ekonomiskt. Denna rapport visar att de som har socialförsäkringsersättning före 65-årsdagen gynnas av en höjd riktålder för när garantipensionen inträder, förutsatt att åldern för när sjukförsäkringsersättningen upphör höjs i motsvarande grad. De gynnas eftersom deras ersättning före 65 år vanligen är högre jämfört med vad de sedan får i pension. De får också extra pensionsrätter för den tid som ”pensionsåldern” höjs och ett lägre delningstal som livsvarigt höjer deras pension. Som minst skulle en fjärdedel av befolkningen påverkas ekonomiskt positivt av en höjd riktålder. Av de som påverkas positivt är det en större andel kvinnor.

Som mest påverkas en fjärdedel av befolkningen ekonomiskt negativt av en höjd riktålder. De som missgynnas är de som har låg lön eller som tar tidigt uttag av pension och som vid riktåldern får garantipension och/eller bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd. Det gäller de individer som inte kan eller vill arbeta vidare, men som trots det inte skulle få sjukpenning, arbetslöshetsersättning eller sjukersättning. De får enbart den inkomstgrundande pensionen fram till rikåldern och först vid riktåldern garantipension. De som har ekonomiskt bistånd missgynnas också eftersom de i allmänhet får en lägre ersättning ett år till, beroende på att nivån efter ”pensionsåldern” generellt är högre jämfört med nivån före. När de sedan får pension vid riktåldern så är den i allmänhet högre. De i denna grupp som har möjlighet att arbeta vidare när riktåldern höjs får dock en bättre ekonomisk situation. Andelen om en fjärdedel blir lägre om personer i denna grupp arbetar vidare när riktåldern höjs. Vårt antagande är då att andelen som påverkas negativt ekonomiskt blir något lägre, ca 17 procent. Andelen som påverkas positivt ekonomiskt antas då bli ca 33 procent. Av de som missgynnas är det en större andel kvinnor.

Hälften av befolkningen berörs inte av den höjda riktåldern. De kan ta ut sin inkomstgrundande pension vid 65 år eller vid annan tidpunkt ändå, helt utan att pensionens storlek påverkas. Av de som inte berörs av höjningen av riktåldern är det en större andel män. Dock påverkas en del av personerna i denna grupp av en höjd rikt pensionsålder genom en ändrad norm i samhället. Fler personer kommer därför sannolikt att arbeta längre innan de utträder från arbetsmarknaden.

Höjs den lägsta åldern för när den allmänna pensionen kan tas ut, nuvarande 61-års gräns, kommer det att vara negativt för de individer som av olika anledningar vill ta ut den då.

Med den ökade medellivslängden minskar inkomstpensionen såvida inte den ålder då pension tas ut också höjs. Pensionsuttagsåldern behöver öka med ca två tredjedelar av medellivslängdsökningen för att inte inkomst-/premiepensionen ska minska. Hittills har inte medelpensioneringsåldern ökat, den har snarare haft en svagt sjunkande tendens. Om riktåldern höjs innebär det högre medelpensioneringsålder och det leder till högre genomsnittliga pensioner.

Grundskyddet inom pensionssystemet har stärkts under de senaste åren genom skattesänkningar och höjt bostadstillägg. Disponibel inkomst har bland annat av den anledningen ökat. Ett alternativ till att höja grundskyddet är att höja riktåldern och därigenom pensionerna.

Innehåll

Förord	1
Sammanfattning	2
Inledning	5
Eroderingen av inkomstpensionssystemets inkomstgrundande egenskaper	5
Regeländringar inom grundskyddet	7
Grupper som berörs av höjd riktålder	12
Grupper som berörs av höjd lägsta ålder (61-års gränsen)	18
Typfall	20
Bilaga 1. Lite om ersättningar	28

Inledning

Ett förslag från pensionsåldersutredningen¹ är att, 65-åldersgränsen i socialförsäkringarna och det som skulle kunna anses som pensionsåldern, ska höjas och att den ska följa med livslängdsökningen. Utredningen föreslår att denna flytande åldersgräns ska kallas för *riktålder*. Utredningen föreslår även att åldern för när den allmänna inkomstgrundande pensionen kan tas ut för första gången ska höjas från nuvarande 61 år. Denna rapport handlar om vilka grupper som gynnas respektive missgynnas av en höjd riktålder. Garantipensionen kan idag tas ut vid 65-års ålder. När riktåldern höjs kommer åldern för när garantipensionen inträder att höjas. Andra pensionsrelaterade förmåner såsom bostadstillägg, äldreförsörjningsstöd och efterlevandepension berörs också av den höjda åldern. Höjs riktåldern behöver rimligen även åldern inom socialförsäkringarna höjas för när de upphör. Det innebär i så fall att individer kan ha t.ex. sjukersättning, sjukpenning och arbetslöshetersättning en längre tid än nu innan de får pension.

Eroderingen av inkomstpensionssystemets inkomstgrundande egenskaper

Om 65-års gränsen kvarstår och personer fortsatt går i pension vid denna ålder kommer det ökade delningstalet för senare födelsekohorter att ha en sänkande effekt på inkomst- och premiepensionen. Med den ökade livslängden över tid ökar delningstalet. Individen får då en lägre inkomstgrundad allmän pension och en lägre kompensationsgrad². Om riktåldern höjs kommer antagligen fler att ta ut sin inkomstpension senare och individen blir då kompenserad av den ökade livslängden via inkomstpensionen.

De som är födda 1951 får nu 0,5 procent lägre inkomstpension till följd av ökat delningstal vid 65 år jämfört med den som är född 1950. Denna skillnad beror på den ökade livslängden. På 10 års sikt³ blir det 5,7 procent i minskad inkomstpension givet att den tas ut vid 65 års ålder.

Under en längre tid har medelpensioneringsåldern varit svagt sjunkande. År 2014 låg den genomsnittliga pensioneringsåldern på 64,5. Detta mått anger när man tar ut den allmänna pensionen. Ett annat mått som används i de här sammanhangen är utträdesåldern. Måttet anger när man utträder från arbetsmarknaden. År 2014 låg utträdesåldern på 63,8 år. Det är den högsta utträdesåldern som har uppmätts sedan

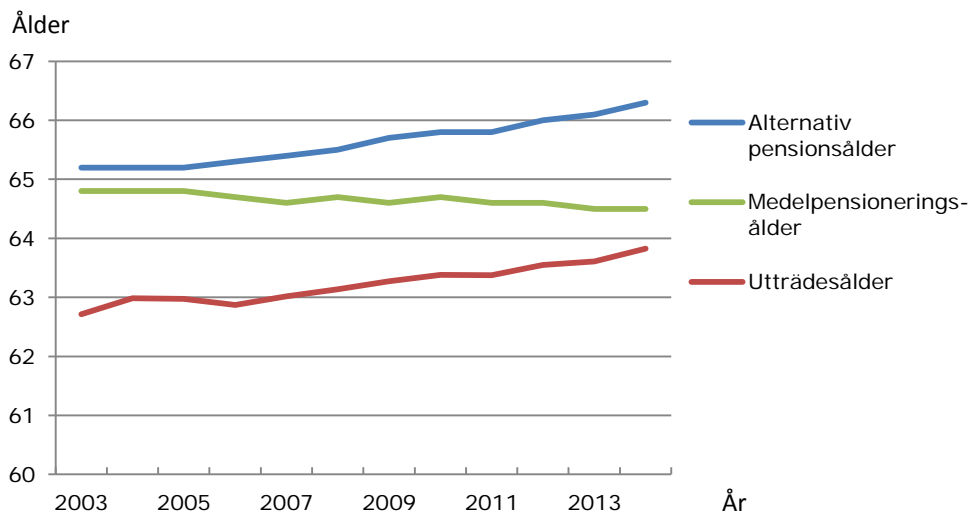
¹ SOU 2013:25

² Kompensationsgrad definieras som pension dividerat med slutlön

³ Delningstal för födda 1951 jämfört med födda 1941 vid ålder 65

början av 1980-talet. Diagram 1 visar att utträdesåldern har följt livslängdsökningen ganska väl över tid medan medelpensioneringsåldern inte har gjort det. Att utträdesåldern har ökat sedan 2006 beror bland annat på att färre personer har beviljats sjukersättning under den perioden. I alternativa mått för medelpensioneringsåldern beaktas även sjukersättning. Då ökar även medelpensioneringsåldern till 2012.

Diagram 1. Alternativ pensionsålder⁴, medelpensioneringsålder och utträdesålder över tid

Man kan ha pension samtidigt som man arbetar och därför kan utträdet från arbetsmarknaden vara senare. Förändringar i sjukersättningen påverkar också utvecklingen. Medelpensioneringsåldern kan därför sjunka samtidigt som utträdesåldern ökar över tid.

⁴ Alternativ pensionsålder är den pensionsålder som krävs för att få samma pension som andel av slutlönen, som man hade fått vid 65 år om livslängden inte hade ökat sedan det nya pensionssystemet beslutades (1994). Den alternativa pensionsåldern är ett sätt att beskriva den ökade livslängdens effekt på pensionerna.

Att inte medelpensioneringsåldern ökar leder till lägre kompensationsgrad för senare kohorter. Att majoriteten inte valt att senarelägga sitt pensionsuttag för att motverka den lägre allmänna inkomstgrundande pensionen kan ha flera förklaringar. En är att tjänstepensionens storlek har ökat eftersom bland annat avgiften till tjänstepensionen höjdes på 90-talet. Senare födelsekohorter får därför högre tjänstepension. Det gör att pensionen vid 65 trots den lägre allmänna pensionen blir acceptabel eller till och med relativt hög. En annan orsak kan vara att man föredrar fritid framför fortsatt arbete, trots en lägre pension. Man kan även ha andra tillgångar som kompenserar för en lägre pension. Många som är runt 65 års ålder har också just en förmögenhet. Förmögenhetsstatistik finns fram till år 2007, då förmögenhetsskatten avskaffades. De som år 2007 var mellan 65-74 år hade i genomsnitt ca 1,3 miljoner kronor i nettoförmögenhet varav 0,5 miljoner kronor var finansiell förmögenhet.

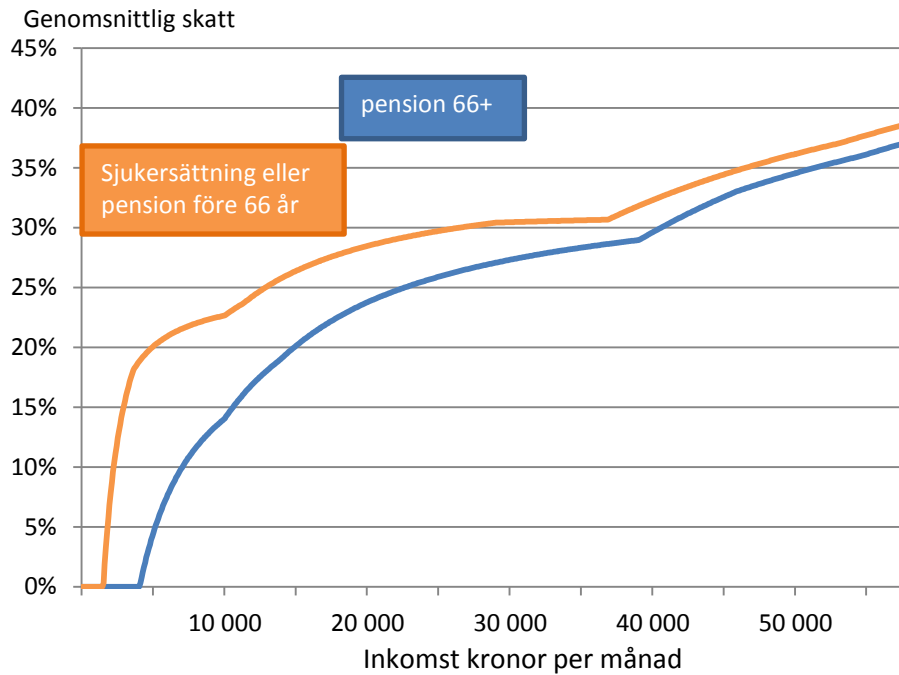
När det allmänna pensionssystemet utformades var en riktlinje att det skulle ge ca 60 procent i kompensationsgrad för personer som arbetat i drygt 40 år. Den ökade livslängden och det faktum att pensionsåldern inte har höjts i motsvarande grad har fått till följd att kompensationsgraden med tiden blivit lägre. I dagsläget ligger kompensationsgraden kring ca 50 procent vid 65 år för den allmänna inkomstgrundande pensionen. Pensionen är dock i allmänhet högre vid 70 år jämfört med vid 65 år på grund av senare inkomna pensionsrätter av arbete. Kompensationsgraden mätt vid 70 år, i förhållande till genomsnittlig inkomst mellan 60-64 år, är då i genomsnitt ca 55 procent för den allmänna inkomstgrundande pensionen.

Om inte medelpensioneringsåldern ökar och inte pensionsåldern höjs kan det bidra till att den allmänna pensionen blir ”för” låg när medellivslängden ökar. Det kan i sin tur leda till en efterfrågan på en höjning av grundskyddet inom pensionssystemet. Ett alternativ är att höja riktåldern och därigenom pensionerna.

Regeländringar inom grundskyddet

Reglerna för garantipensionen har varit oförändrade sedan det nya pensionssystemet infördes år 2003. Däremot har skatten för pensionärer sänkts under åren 2009, 2010, 2011, 2013, 2014 och 2016. Skattesänkningarna har varit utformade så att de med lägst pension har fått de största skattesänkningarna. Diagram 2 visar genomsnittlig skatt för 2016 givet inkomst per månad.

Diagram 2. Genomsnittlig skatt 2016 för pensionärer och de med sjukersättning utifrån inkomst per månad (skattesats 31,60)

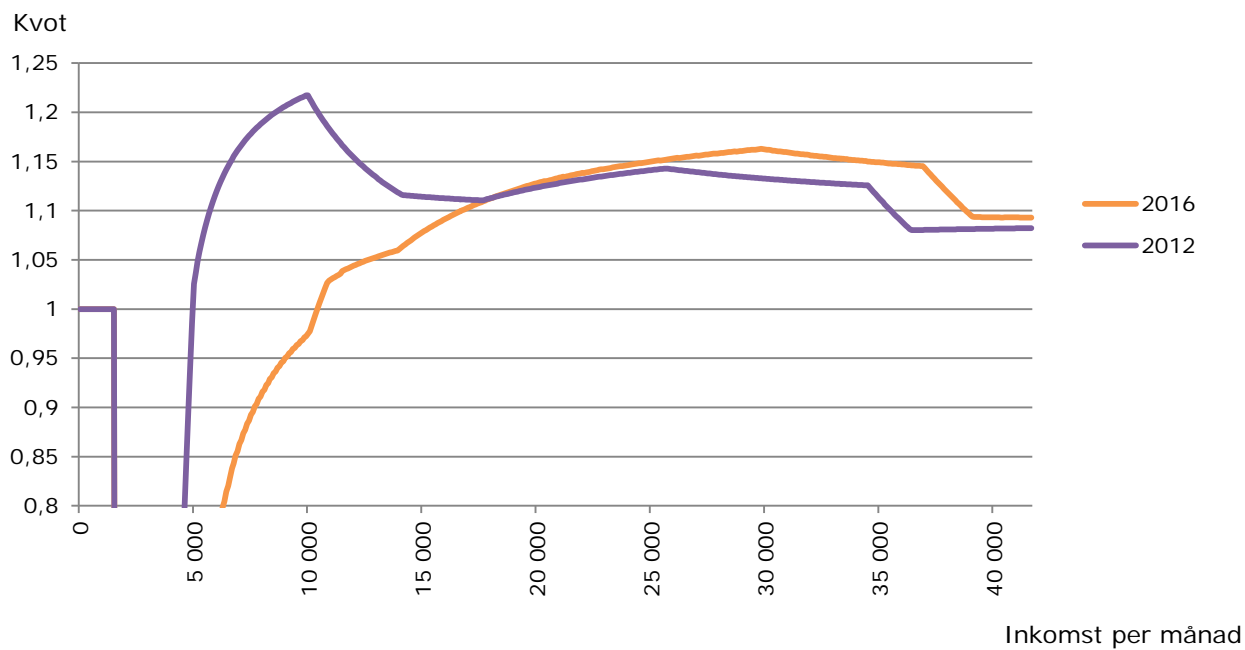

Skillnaden mellan den blå och den orangea linjen motsvarar skattesänkningen mellan år 2008 och 2016. Den blå linjen var vid år 2008 och tidigare uppe på den orangea linjens nivå. En pensionär över 66 år med en inkomst på 10 000 kronor per månad har fått en skattesänkning på 870 kronor per månad, år 2016 jämfört med 2008.

En utgångspunkt när pensionssystemet utformades var att skatten skulle vara lika på lön och pension. Därifrån har det gjorts avsteg genom jobbskatteavdraget från år 2007 och framåt samt sänkt skatt för pensionärer. Upp till en månadsinkomst om 10 400 kronor för år 2016 är det lägre skatt för pensionärer jämfört med löntagare under 66 år. Över denna gräns är det lägre skatt för löntagare under 66 år.

Diagram 3 visar kvoten mellan skatt för pensionärer och skatt för löntagare. En kvot över ett visar högre skatt för pensionärer och en kvot under ett visar lägre skatt för pensionärer. Före år 2007 var denna kvot 1,0 för alla inkomster/pensioner. De olika linjerna anger vilket år som avses.

Diagram 3. Skillnad i skatt mellan pensionärer (66+) och löntagare under 66 år

Utöver skattesänkningarna har bostadstillägget under de senaste åren höjts i flera steg.

Tabell 1. Några faktorer som påverkar bostadstillägg och som har ändrats historiskt

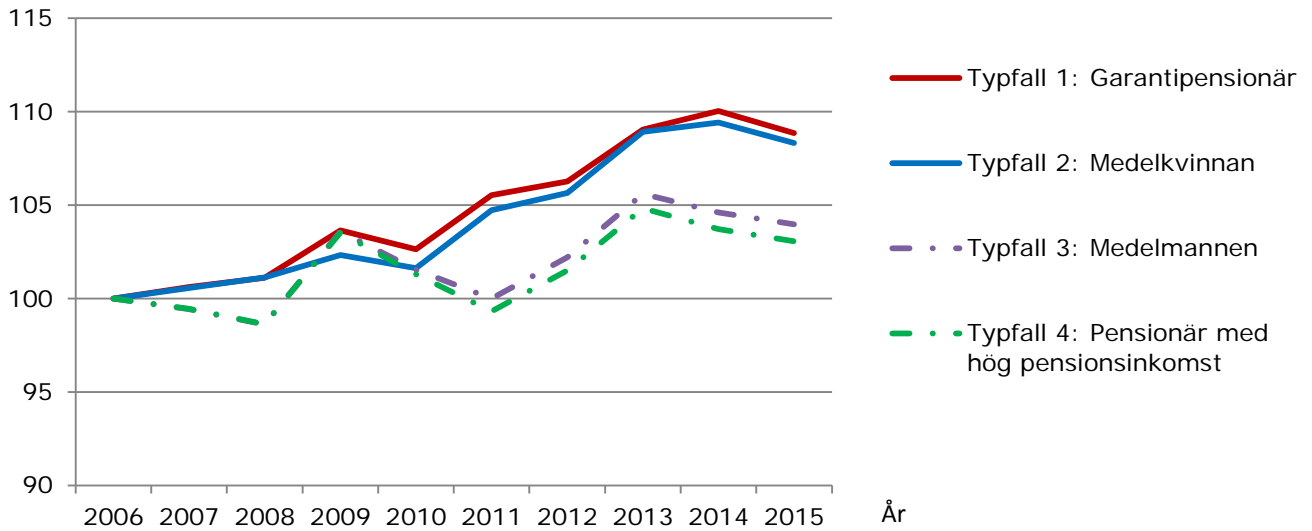
År	Max hyra per månad	Procent av boendekostnad	Övrigt
2002-2004	4 500	91	
2005	4 670		
2006	4 850	93	
2007	5 000		
2008			viktning arbetsinkomst 50 %
2009			
2010			
2011			
2012			170 kr/mån extra
2013			ytterligare 170 kr/mån
2014			fribelopp om 24 000 kr/år för arbetsinkomst
2015		95	från september

År 2002-2004 var maximalt bostadstillägg 91 procent av boendekostnaden, dock max 4500 kronor/månad. Därefter har procentsatsen höjts och även boendekostnadstaket. Från och med år 2008 viktas arbetsinkomster till 50 procent. Regeländringen gjordes för att öka drivkrafter till arbete. År 2012 lades ett belopp om 170 kronor per månad så att maximal ersättning blev 93 procent av boendekostnaden plus 170 kronor. Detta extrabelopp om 170 kronor höjdes ytterligare år 2013 till 340 kronor. Det innebär att maximalt bostadstillägg var 93 procent av boendekostnaden, dock max 5 000 kronor per månad, plus 340 kronor. Ett fribelopp för arbetsinkomster infördes 2014 så att arbetsinkomster under 24 000 per år inte tas upp i beräkningen av bostadstillägg. I september 2015 höjdes ersättningsgraden så att maximal ersättning per månad är 95 procent av boendekostnaden, dock max 5 000 kronor, plus 340 kronor.

Typfall som Pensionsmyndigheten har gjort⁵ visar att de med lägst pension (garantipensionären) har haft den bästa utvecklingen över 10 års sikt. Diagram 4 visar procentuellt förändring av disponibel inkomst för fyra olika typfall. Alla startar på värdet 100. Ett värde på 110 innebär för det typfallet att disponibel inkomst stigit med 10 procent.

⁵ Från regleringsbrevsuppdrag – typfall 2015.

Diagram 4. Utvecklingen av disponibel inkomst för olika typfall över de 10 senaste åren (index=100 år 2006)

Garantipensionär avser de som inte har några inkomstrelaterade pensioner.
 Medelkvinnan och medelmannen motsvarar genomsnittlig pension för respektive kön.
 Medelkvinnan i typfallet har bostadstillägg men däremot inte medelmannen.

Grupper som berörs av höjd riktålder

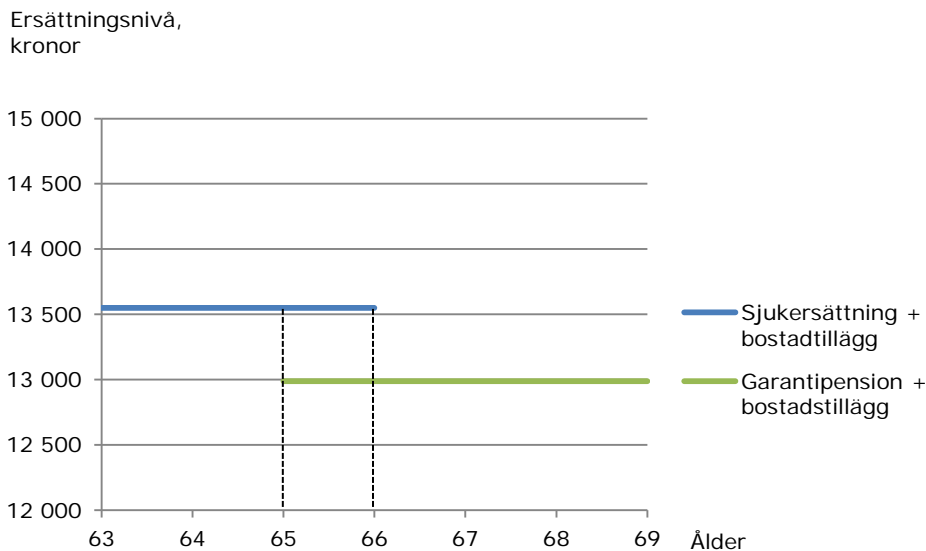
De grupper som berörs av en höjd riktålder är de som kan vara i behov av grundskyddet i pensionssystemet eller som har socialförsäkringar⁶ m.m. Grundskyddet i pensionssystemet gäller för förmånerna garantipension, bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd. Åldern för när socialförsäkringarna upphör antas höjas i motsvarande grad när riktåldern höjs. Om de olika ersättningsystemen inte harmoniseras riskerar en del individer att bli utan ersättning från socialförsäkringen eller det allmänna pensionssystemet. Det kan t.ex. gälla de som har haft sjuk- och aktivitetsersättning under lång tid och som inte har arbetat alls.

Allmänt gäller att om nuvarande ersättning vid 64 års ålder är högre än garantipension och bostadstillägg så innebär det en ekonomisk förstärkning för individen om riktåldern höjs till 66. Omvänt gäller att om ersättningsnivån vid 64 år är lägre än garantipensionen och bostadstillägg så innebär en höjd riktålder en ekonomisk försvagning för individen.

Diagram 5 visar effekten av höjd riktålder för en individ som har garanterad sjukersättning och bostadstillägg. Högsta ersättningsnivån för garanterad sjukersättning och bostadstillägg är idag 13 550 kronor i månaden. Med nuvarande regler upphör sjukersättningen vid 65 års ålder och individen kommer istället att få garantipension och bostadstillägg med totalt 12 989 kronor i månaden. Ersättningsnivån blir 561 kronor lägre. Om riktåldern höjs till 66 innebär det att individen kommer att få den högre ersättningen ett år till. Den ekonomiska förstärkningen blir totalt 6 732 kronor under det 65:e året (12 x 561).

⁶ Läs mer om ersättningar i bilaga 1.

Diagram 5. Ersättningsnivåer vid 65 och 66 års ålder.

I tabell 2 visas vilka individer som berörs av en förändrad riktålder grupperade efter olika slag av ersättningar. Tabellen visar hur individer som var 64 år under 2014 fördelar sig i de olika grupperna. Totalt uppgår antal 64-åringar till 118 000. Som minst kommer en fjärdedel att påverkas positivt ekonomiskt av en höjd riktålder. Som mest kommer en fjärdedel att påverkas negativt ekonomiskt och ungefär hälften berörs inte alls. För de som drabbas negativt blir andelen om en fjärdedel lägre om personer i denna grupp arbetar vidare när riktåldern höjs. Dessa individer påverkas då istället positivt ekonomiskt och andelen som påverkas positivt blir högre. Höjningen av riktåldern leder förmodligen till ett förändrat beteende. När pensionsåldern har höjts i andra länder⁷ har utträdesåldern från arbetsmarknaden höjts med ca 20-50 procent av höjningen av pensionsåldern. Vårt antagande är att det istället blir ca två sjättedelar (33 procent) som påverkas positivt och ca en sjättedel (17 procent) som påverkas negativt. Av de som påverkas både negativt respektive positivt ekonomiskt är det en större andel kvinnor. Av de som inte berörs alls av den förändrade riktåldern så är det en större andel män. Motsvarande resultat blir det om riktåldern höjs från 66 år.

⁷ Från pensionsåldersutredningens delrapport "Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt" (Pensionsåldersutredningen s 2011:05)

Tabell 2. Grupper som kan beröras vid ändrad riktålder (nuvarande 65 års ålder)

Grupper	Påverkas	Antal 64-åringar	Andel	Andel kvinnor
Sjukersättning	+	17 000 med hel omfattning (7 000 med partiell ⁸)	14 % (6 %)	58 %
Sjukpenning	+	3 000	3 %	58 %
Arbetslöshetsersättning	+	2 000	2 %	43 %
Ekonomiskt bistånd	-	2 000	2 %	44 %
Efterlevandepension	+	3 000	3 %	96 %
Låg lön av arbete eller de som har tagit tidigt uttag med låg pension (som får garp)	-	26 000	22 %	73 %
Medel- och höginkomsttagare som ej får garp och som inte kommer från socialförsäkringar	Berörs ej	41 000	35 %	39 %
Utomlands bosatta som endast har inkomstgrundad pension vid 65	Berörs ej	4 000	3 %	34 %
De som ändå tar ut sin pension efter 65 år	Berörs ej	20 000	17 %	45 %
Totalt		118 000	100 %	

Sjukersättning

De som har sjukersättning kommer att få sjukersättning längre tid om riktåldern höjs med ett år. Eftersom sjukersättningen vanligen är högre än pensionen är det oftast fördelaktigt för individen. Under året får dessutom individen pensionsrätter utifrån sin sjukersättning. Vid pensionstillfället får de ett lägre delningstal som livsvarigt höjer pensionen. Det är ca 24 000 av dagens 64-åringar som har sjukersättning, varav 17 000 har hel omfattning. Det är fler kvinnor än män som har sjukersättning och därför ger en höjning av riktåldern i större utsträckning en förbättring för kvinnor.

Det är ca 2 000 64-åringar som enbart har garantiersättning från sjukersättning. Nivån för denna är 8 900 kronor per månad. Dessa individer får i regel ingen allmän inkomstgrundad pension och är hänvisad till grundskyddet inom det allmänna pensionssystemet när de har uppnått riktåldern. Denna grupp påverkas också positivt eftersom grundskyddet inom sjukersättningen är högre jämfört med den allmänna pensionen.

⁸ Dessa 7 000 arbetar till en viss del och de redovisas under de grupper som har lön.

Det nybeviljas⁹ ca 300 med sjukersättning vid 64 år och vid 63 år är det ca 600. Om riktåldern höjs med ett år kan det antas att det nybeviljas ca 300 till med sjukersättning vid 64 år och ca 300 vid 65 år.

Sjukpenning och arbetslöshetsersättning

Motsvarande resonemang som för sjukersättning gäller för dem med sjukpenning och arbetslöshetsersättning. Skulle ersättningen bli långvarig kan den dock upphöra innan riktåldern och då kan det vara till nackdel. Då kan personen vara i behov av pension istället för socialförsäkringar, se även avsnittet låg lön eller tidigt uttag av pension nedan. Antalet personer som berörs är relativt få. Antalet med sjukpenning vid 64 år är ca 3 000. Flera av dessa är sjukskrivna en relativt kort tid. Det är ca 56 procent i åldern 60-64 år som har sjukpenning kortare tid än ett halvår. Det är bara ca 9 procent av sjukfallen i åldern 60-64 år som övergår i sjukersättning eller ålderspension. Antalet med arbetslöshetsersättning vid 64 år är ca 2 000.

Ekonomiskt bistånd

För ekonomiskt bistånd är ersättningen i regel något lägre än för äldreförsörjningsstöd. Ersättningen kan dock variera lite för ekonomiskt bistånd. För en ensamstående utan barn är skälig levnadsnivå 3 880 kronor per månad efter att hyran är betald. Beloppet kan dock bli högre, t.ex. om man har barn. Det går även att få en högre ersättning via ekonomiskt bistånd för extra kostnader, t.ex. för hemförsäkring, medicin, läkarvård, glasögon, resor m.m.

För äldreförsörjningsstöd är motsvarande nivå för skälig levnadsnivå 5 365 kronor per månad (1,4468 x prisbasbelopp/12). Äldreförsörjningsstöd är avsett för personer 65 år och äldre som inte får sina grundläggande försörjningsbehov tillgodosedda genom andra pensionsförmåner. En del kommer att få det något bättre ekonomiskt när de uppnår riktåldern eftersom de med garantipension och bostadstillägg hamnar över gränsen för skälig levnadsnivå. För de som är i behov av äldreförsörjningsstöd kan det även vara till nackdel med en höjning av riktåldern eftersom nivån är lägre för ekonomiskt bistånd. Därför är en höjning av riktåldern till nackdel för en del individer. De får ekonomiskt bistånd ett år till istället för grundskyddet inom det allmänna pensionssystemet. Det är dock relativt få 64-åringar som har ekonomiskt bistånd.

⁹ Det finns troligen ett antal nybeviljade sjukersättningar (mellan 64 och 65 års ålder) som inte syns i den ordinarie utbetalningsstatistiken eftersom de bara får retroaktiva utbetalningar. Antalet kan eventuellt öka med några hundratal om dessa inbegrips.

Efterlevandepension

Höjs riktåldern kommer troligen samma åldersgräns inom efterlevandepensioneringen att höjas (för omställningspension respektive folkpensionstillägg och garantipension inom änkepensioneringen). De kommer därmed att få en högre efterlevandepension ett år till. När de uppnår riktåldern samordnas änkepensionen med ålderspensionen och ersättningen blir då oftast lägre (eller upphör helt) medan rätten till omställningspension upphör. En höjning av riktåldern är därför ekonomiskt positiv för de med efterlevandepension om de har försörjning.

Låg lön eller tidigt uttag med låg pension

För dem som har låg lön av arbete innan pensionsåldern och som kommer att vara i behov av garantipension (samt eventuellt bostadstillägg/äldreförsörjningsstöd) så är det negativt med en höjning av pensionsåldern. De kan inte få garantipension vid 65 års ålder. Då har de valet om de ska arbeta ett år till eller om de ska ta den allmänna inkomstgrundande pensionen vid 65 år. Den allmänna pensionen vid 65 kommer att vara lägre – eftersom den inte då innehåller någon garantipension – och först när personen uppnår riktåldern kommer pensionären att få garantipensionen och därmed en högre pension. Den garantipensionen kommer dock att vara beräknad som om den inkomstgrundande allmänna pensionen tagits ut vid den nya högre riktåldern och därmed bli lägre än med nuvarande riktålder 65. Om dessa personer slutar att arbeta vid 65 förlorar de därmed i total pension. Om sådana personer har möjligheten att välja att arbeta ett år till får personen en högre inkomstgrundad pension och en lägre garantipension. De garantipensionärer som ligger i skiktet med 48 procents avräkning, som har över ca 4 500 kronor per månad i inkomstgrundad allmän pension, gynnas i pensionsmässigt hänseende av att arbeta vidare. Antalet personer som berörs är relativt många. Något fler kvinnor än män finns i gruppen med låg lön av arbete. Därför påverkas något fler kvinnor av en höjning av riktåldern. En ungefärlig tumregel är att de som tjänar i genomsnitt 27 000 kronor per månad (i dagens priser) eller under kan få garantipension om de haft den inkomsten mellan 23 och 65 år.

Motsvarande gäller för dem som tar tidigt uttag och som senare får garantipension. De får vänta ett år till innan de kan få garantipension. Deras garantipension räknas ned eftersom de tar tidigt uttag före riktåldern. Vid beräkning av garantipension beräknas det som om inkomstpensionen togs ut vid riktåldern. Den fiktiva inkomstpensionen som används till beräkningen av garantipensionen blir därmed högre och garantipension lägre av den anledningen. Vid beräkningen av bostadstillägg och äldreförsörjningsstöd används dock ingen motsvarande fiktiv inkomst. De som tar tidigt uttag kan därmed ha rätt till dessa förmåner om pensionen blir låg.

Medel- och höginkomsttagare, utomlands bosatta

De som ligger över gränsen för att få garantipension berörs inte av den ändrade riktåldern. Det gäller i stor utsträckning medel- och höginkomsttagare. Det gäller även utomlands bosatta och som inte får garantipension. De kan gå i pension när de vill, tidigast från första ålder (idag 61). Möjligen kan ändrade normer i samhället påverka befolkningen så att de går i pension senare på grund av riktåldern. När pensionsåldern har höjts i andra länder¹⁰ har utträdesåldern från arbetsmarknaden höjts med ca 20-50 procent av höjningen av pensionsåldern.

Uppskjutet uttag

De som ändå tar ut sin pension efter 65 år berörs inte av en höjd riktålder till 66 år. En del med garantipension kan påverkas i ett senare skede när riktåldern höjs till 67 år. Det är dock väldigt få av dessa individer som är i behov av garantipension och därför bedöms det att de inte berörs. I dagsläget är det ca 20 000 per år som tar ut sin pension efter 65 år.

Många fortsätter också att arbeta efter 65. Totalt sett är det 35 procent av 66-åringar som har pensionsgrundande inkomst av arbete. Av 65-åringarna är det 70 procent som har pensionsgrundande inkomst av arbete. Åldern avser slutet av året, vilket innebär att de har fyllt 65 år under året. Det är 25 procent av dem med garantipension som har pensionsgrundande inkomst av arbete under det år de fyller 66 år. Dessa individer fortsätter att arbeta trots att de får del av grundskyddet. Om riktåldern höjs får dessa individer inte garantipensionen från 65 år. Förutom den pensionsgrundande inkomsten kan de få inkomstpension under det året. Av de som fortsätter att arbeta efter 65 år har en del en relativt låg pensionsgrundande inkomst. Om riktåldern höjs kommer det troligen att medföra att en del väljer att arbeta mer.

Det tillkommer i regel inte några nya pensionsrätter av arbete efter 65 inom tjänstepensionen. Om avtalen inte ändras innebär det i så fall att nyintjänandet av tjänstepensionen inte ökar av arbete efter 65. Däremot ger vanligtvis ett senare uttag av tjänstepension en högre pension. Det är bara vissa avtal som ger pensionsrätter av arbete efter 65 år. Inom avtalsområdet kommunal (KAP-KL) får man extra pensionsrätter av arbete efter 65 år. Huruvida tjänstepensionsavtalen ska anpassas efter riktåldern eller inte beror på hur arbetsmarknadens parter väljer att agera.

¹⁰ Från pensionsåldersutredningens delrapport "Om effekter på arbetsutbud och pensionering av förändringar av pensionsåldern – en forskningsöversikt" (Pensionsåldersutredningen s 2011:05)

Den övre åldern i avtalen där delpension och avgångspension upphör skulle rimligen behöva ändras i takt med att riktåldern höjs. Delpension är en form av avtalsersättning för den som går ned i arbetstid innan 65 år. Avgångspension är ersättning för om arbetsgivaren erbjuder den anställde att lämna arbetet innan 65 och få avgångspension istället för lön. Erbjudanden om avgångspension har varit särskilt vanliga under lågkonjunkturer.

Grupper som berörs av höjd lägsta ålder (61-års gränsen)

Om 61-årsgränsen höjs kommer en del grupper att påverkas och det gäller dem som vill ta ut sin pension från 61 år. Det går att motivera en höjning av lägsta åldern med att medellivslängden ökar. I tabell 3 finns de grupper som påverkas.

Tabell 3. Grupper som påverkas av höjd lägsta pensionsålder (61 år)

Grupper*	Påverkas (- är negativt)
Egenföretagare	–
De som vill ta ut pension med kort tid kvar att leva	–
De med god ekonomi som vill ha fritid istället för att arbeta	–
De som vill ta ut sin inkomstpension för att placera på kapitalmarknaden	Osäkert, beror på avkastning och avgifter
Långtidsarbetslösa som inte kan eller vill arbeta och som inte har socialförsäkringsersättning	–
De som vill ta hand om (sjuk) maka/make eller anhörig	–

*Antalet i varje grupp är oklart

En del egenföretagare väljer att ta ut hel allmän pension från 61 år för att få nedsatta arbetsgivaravgifter, samtidigt som de fortsätter att arbeta. Höjs den lägsta pensionsåldern innebär det att de får vänta innan de kan få de nedsatta arbetsgivaravgifterna.

Individer som kanske har anledning att förvänta sig att leva kortare än genomsnittet kan ha en önskan att ta ut sin pension så tidigt som möjligt för att därigenom ta del av den till så stor del som möjligt. De kan vilja ta ut sin pension samtidigt som de eventuellt har sjukpenning eller sjukersättning. Det kan t.ex. gälla de som är svårt sjuka. Det är till nackdel för dem om den lägsta pensionsåldern höjs.

De med god ekonomi och som vill ta ut sin pension tidigt påverkas också negativt genom att de får vänta med uttaget, om lägsta pensionsålder höjs. Från statens sida kan det dock finnas intresse att denna grupp arbetar längre för att därigenom få högre skatteintäkter. Personer med god ekonomi har också vanligen möjlighet att leva på besparingar ett par år för att först senare påbörja uttag av en försäkringsmässigt högre pension. Styrkan i den negativa påverkan är därmed förmodligen svag för denna grupp.

För dem som vill ta ut sin inkomstpension för att placera på kapitalmarknaden är det osäkert hur en höjning av lägsta pensionsålder påverkar individen. Det beror på avkastningen samt avgifterna om det är till fördel eller nackdel. Om dessa placeringar är till nackdel för de enskilda är det en fördel att höja 61-årsgränsen. Skatten är högre före 66 års ålder och därför är det till nackdel att ta ut sin inkomstpension tidigt för att placera på kapitalmarknaden. I rapporten "tidigt uttag av allmän pension och placering i kapitalförsäkring" från Pensionsmyndigheten anges att avkastningen utöver inflation behöver vara ca 7 procent eller mer för att det ska vara lönsamt att placera inkomstpensionen i en kapitalförsäkring. Intresset hos försäkringsbolag av att sälja denna form av lösningar skulle eventuellt minska med en högre första uttagsålder.

För de långtidsarbetslösa som inte kan eller vill arbeta kan det vara negativt om de inte kan ta ut sin pension. De kanske inte får någon arbetslöshetsersättning eller väljer att avstå från att delta i olika arbetsmarknadsåtgärder. För dem kan det då vara ett bättre alternativ att ta ut pensionen. Det går dock inte att få arbetslöshetsersättning när man väl tar ut sin pension.

För dem som vill ta hand om (sjuk) maka/make eller anhörig så är det negativt med en höjning av den lägsta pensionsåldern. De har då inte möjligheten att ta ut sin pension om de skulle vilja det. En person som avstår från arbete för att vårda en svårt sjuk kan dock få närståendepenning (enligt nivån för sjukpenning, det vill säga 80 procent av lön eller maximalt 21 583 kronor per månad).

År 2014 var det 8 procent i en födelsekohort som tog ut sin inkomstpension vid 61 år. De som gör det kan tillhöra någon av grupperna ovan. Andelen har ökat över tid, år 2003 var andelen 3 procent. Av de som tog tidigt uttag vid 61 år 2014 var andelen kvinnor 46 procent.

Typfall

För att visa vad skillnaden blir om riktåldern höjs från 65 till 66 år redovisas ett antal typfall. Typfallen visar vad individen får före och efter pensionsåldern. På motsvarande sätt blir det senare när riktåldern höjs från 66 år. Dessa åtta olika typfall redovisas:

	Antal ca	Andel av en årskull, procent
1. Låg sjukersättning	2 000	2
2. Genomsnittlig sjukersättning, ogift	2 000	2
3. Genomsnittlig sjukersättning, gift	8 000	7
4. Hög sjukersättning	5 000	4
5. Sjukpenning	3 000	3
6. Låg lön, jobbar vidare efter 65	10 000	8
7. Låg lön, slutar vid 65	16 000	14
8. Genomsnittlig lön, får ej garantipension vid pensionering	41 000	35
Övriga grupper som ej redovisas nedan	31 000	25
Totalt	118 000	100

Antalsuppgifterna ovan är en ungefärlig uppskattning av hur många individer som typfallen i en årskull representerar.

Vid en höjning av riktåldern är det positivt för individen om skillnaden i tabellerna nedan är större än noll och om skillnaden är under noll är det negativt för individen.

Typfall 1 är en person som har enbart garantiersättning till sjukersättning. Det är en person som inte har arbetat något alls och inte fått några pensionsgrundande belopp. Det kan vara en person som har funktionsnedsättning. Den lägsta ersättningen för sjukersättning är 8 900 kronor per månad (2,4 gånger prisbasbeloppet dividerat med 12). Motsvarande grundskydd vid pensionsåldern är lägre, 7 899 kronor per månad i garantipension (2,13 gånger prisbasbeloppet dividerat med 12). Skillnaden före skatt är 1 001 kronor. Höjs riktåldern får individen detta högre belopp under ett år till. Efter

skatt blir skillnaden 758 kronor. Bostadstillägget är dock lägre före 65 eftersom reglerna för bostadstillägg skiljer sig åt. Skillnaden i disponibel inkomst blir därmed 318 kronor. En sådan individ tjänar på att riktåldern höjs eftersom de får den högre sjukersättningen ett år till. Pensionen blir densamma vid 66 som vid 65 år eftersom individen inte har någon intjänad pensionsrätt.

Typfall 1. Ogift med enbart garanterad sjukersättning (kronor per månad)

	Vid 64	Vid 65	<i>Skillnad mot 64</i>	Vid 66 om riktåldern höjs	<i>Skillnad mot 65</i>
Brutto	8 900	7 899	1 001	7 899	0
Netto	6 925	6 167	758	6 167	0
Bostadstillägg	4 650	5 090	-440	5 090	0
Disponibel inkomst	11 575	11 257	318	11 257	0

Typfall 2 är en ogift person som har genomsnittlig hel sjukersättning. Individen får genom kollektivavtal en sjukpension. Tillsammans med sjukersättningen har individen då 12 930 kronor per månad före skatt. Denna individ skulle vid 65 år få 12 670 kronor per månad i allmän pension. Skillnaden före skatt är 260 kronor. Efter skatt blir skillnaden 175 kronor. Bostadstillägget är lägre med sjukersättning och disponibel inkomst blir därför 84 kronor lägre jämfört med ålderspension. Med ålderspension får individen 95 procent av boendekostnaden plus 340 kronor i bostadstillägg. Med sjukersättning får individen 93 procent av boendekostnaden i bostadstillägg. Pensionen blir högre vid 66 och efterföljande år eftersom individen får extra intjänad pensionsrätt och delningstalet blir lägre. Totalt sett blir skillnaden 460 kronor före skatt vid 66 jämfört med vid 65 år. Detta tillskott kvarstår under hela tiden som ålderspensionär. Bostadstillägget sjunker dock med 212 kronor och disponibel inkomst ökar därför endast med 96 kronor. Om riktåldern höjs förlorar denna individ inkomst vid 65 år men får högre inkomst efter det. Totalt sett innebär det att typfallet tjänar på en höjd riktålder.

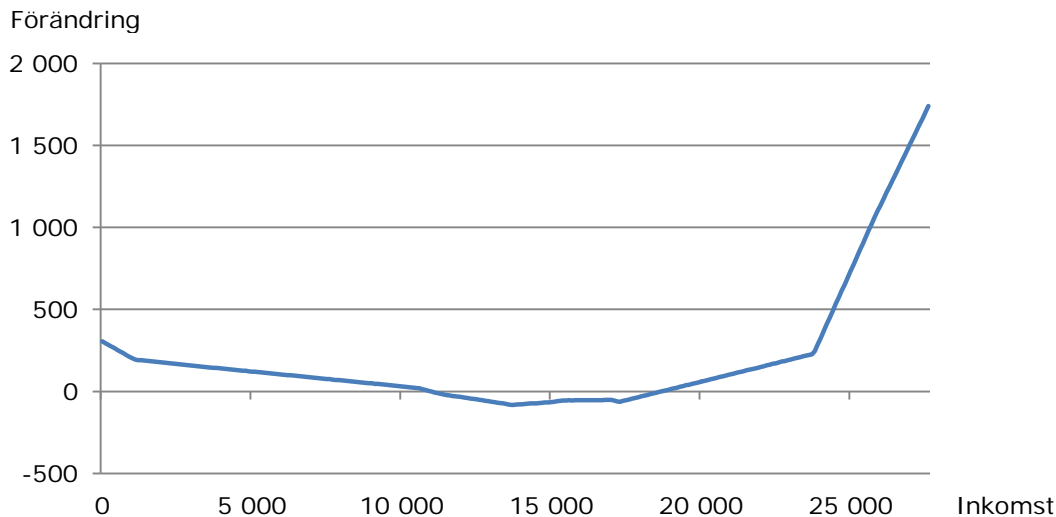
Typfall 2. En ogift person med genomsnittlig hel sjukersättning (kronor per månad)

	Vid 64	Vid 65	<i>Skillnad mot 64</i>	Vid 66 om riktåldern höjs	<i>Skillnad mot 65</i>
Sjukersättning	11 200				
Sjukpension avtal	1 730				
Inkomstpension		6 170		6 570	400
Premiepension		1 550		1 650	100
Garantipension		2 040		1 820	-220
Tjänstepension		2 910		3 090	180
Brutto	12 930	12 670	260	13 130	460
Netto	9 700	9 525	175	9 833	308
Bostadstillägg	2 366	2 625	-259	2 413	-212
Disponibel inkomst	12 066	12 150	-84	12 246	96

En del individer med sjukersättning förlorar inkomst under det 65:e året när riktåldern höjs. De får dock högre pension vid 66 år och efter. De tar då igen inkomstförlusten. I intervallet mellan 11 000-19 000 kronor per månad i antagandeinkomst (inkomst före sjukdom) förlorar den sjukersatta lite inkomst under det 65:e året. En antagandeinkomst mellan 11 000 till 19 000 kronor per månad motsvarar en inkomstrelaterad sjukersättning mellan 7 000 och 12 000 kronor eller 10 000 och 14 000 kronor i total sjukersättning (garantiersättning, inkomstrelaterad sjukersättning samt sjukpension via avtal). Garantiersättning ger maximalt ca 8 900 kronor och avräknas krona för krona mot den inkomstrelaterade sjukersättningen.

Anledningen till att individerna i dessa inkomstintervall förlorar inkomst vid 65 år är att individen får ett högre bostadstillägg via pensionen jämfört med sjukersättningen samt att garantiersättningen via sjukersättningen avräknas snabbare jämfört med vad garantipensionen gör. För sjukersättningen får individen maximalt 93 procent av boendekostnaden i bostadstillägg medan individen via pensionen får maximalt 340 kronor plus 95 procent av boendekostnaden. Vid låga nivåer på sjukersättningen tjänar individen på höjd riktålder eftersom garantiersättning ger ett högre grundskydd än vad garantipensionen ger, 2,4 mot 2,13 gånger prisbasbeloppet. Garantiersättningen avräknas krona för krona mot den inkomstrelaterade sjukersättningen. Garantipensionen avräknas krona för krona vid låga nivåer på inkomstrelaterade allmänna pensionen för att senare avräknas med 48 procent mot denna. I diagrammet stannar inkomsten vid 27 700 kronor i inkomst eftersom det är takinkomsten för sjukersättningen ($7,5 \times \text{prisbasbeloppet}/12$). Individer som ligger över denna inkomst tjänar också under det 65:e året på den höjda riktåldern.

Diagram 6. Förändring i disponibel inkomst* per månad vid 65 år för den med sjukersättning utifrån inkomst före sjukdom, ogift person med bostadstillägg

*Inkomst efter skatt plus bostadstillägg

De med sjukersättning som inte har bostadstillägg får dock högre vid inkomst vid 65 om riktåldern höjs.

Typfall 3 är en gift person som har genomsnittlig hel sjukersättning. Individen antas inte få något bostadstillägg. Individen får genom kollektivavtal en sjukpension. Tillsammans med sjukersättningen har den då 12 930 kronor per månad före skatt. Denna individ skulle vid 65 år få 12 050 kronor per månad i allmän pension. Garantipensionen blir lägre av att individen är gift. Skillnaden före skatt är 880 kronor. Höjs riktåldern får individen ett något högre belopp under ett år till. Efter skatt blir skillnaden 567 kronor. Pensionen blir högre vid 66 år och efterföljande år eftersom individen får intjänad pensionsrätt samt ett lägre delningstal. Totalt sett blir skillnaden 460 kronor före skatt och 300 kronor efter skatt vid 66 år jämfört med vid 65 år. Detta tillskott kvarstår under hela tiden som ålderspensionär. Även i pensionsmässigt hänseende tjänar individen således på att riktåldern höjs.

Typfall 3. En gift person med genomsnittlig hel sjukersättning (kronor per månad)

	Vid 64	Vid 65	<i>Skillnad mot 64</i>	Vid 66 om riktåldern höjs	<i>Skillnad mot 65</i>
Sjukersättning	11 200				
Sjukpension avtal	1 730				
Inkomstpension		6 170		6 570	400
Premiepension		1 550		1 650	100
Garantipension		1 420		1 200	-220
Tjänstepension		2 910		3 090	180
Brutto	12 930	12 050	880	12 510	460
Netto	9 700	9 133	567	9 433	300

Typfall 4 är en person som har hög sjukersättning. Individen hade en inkomst före sjukdomen på ca 27 800 kronor per månad som är takinkomsten (7,5 x prisbasbeloppet/12) för att få maximal sjukersättning. Individen får genom kollektivavtal en sjukpension. Tillsammans med sjukersättningen har den då 20 776 kronor per månad före skatt. Denna individ skulle vid 65 år få 17 070 kronor per månad i allmän pension. Skillnaden före skatt är 3 706 kronor. Efter skatt blir skillnaden 2 417 kronor. Vid 66 år är pensionen före skatt 1 100 kronor högre och efter skatt 725 kronor högre jämfört med vid 65 år.

Typfall 4. En person med hög sjukersättning (kronor per månad)

	Vid 64	Vid 65	<i>Skillnad mot 64</i>	Vid 66 om riktåldern höjs	<i>Skillnad mot 65</i>
Sjukersättning	17 995				
Sjukpension avtal	2 781				
Inkomstpension		9 910		10 550	640
Premiepension		2 490		2 660	170
Garantipension		0		0	0
Tjänstepension		4 670		4 960	290
Brutto	20 776	17 070	3 706	18 170	1 100
Netto	14 817	12 400	2 417	13 125	725

Sjukpensionärer betalar högre skatt jämfört med ålderspensionärer över 65 år. Det skulle möjligen vara motiv för att göra någon förbättring för denna grupp. Om riktåldern höjs skulle sjukpensionärerna få en förbättring vid riktåldern.

Sjukpensionärer har dock högre sjuklighet och avlider tidigare jämfört med andra. Den förbättring som de får som ålderspensionärer varar därför i genomsnitt kortare tid.

Typfall 5 är en person som har 27 000 kronor per månad i månadslön innan personen blir sjuk vid 64 år. Individen får då 20 950 kronor i sjukpenning per månad under hela 64:e året. Denna individ skulle vid 65 år få 16 060 kronor per månad i allmän pension. Skillnaden före skatt är 4 890 kronor. Efter skatt blir skillnaden 3 191 kronor. Om riktåldern höjs får individen sjukpenning ett år till. Vid 66 år är pensionen före skatt 800 kronor högre och efter skatt 583 kronor högre jämfört med vid 65 år. Individen tjänar således på att riktåldern höjs.

Typfall 5. En ogift person med sjukpenning (kronor per månad)

	Vid 64	Vid 65	Skillnad mot 64	Vid 66 om riktåldern höjs	Skillnad mot 65
Sjukpenning	20 950				
Inkomstpension		9 570		10 130	560
Premiepension		2 410		2 570	160
Garantipension		150		0	-150
Tjänstepension		3 930		4 160	230
Brutto	20 950	16 060	4 890	16 860	800
Netto	14 933	11 742	3 191	12 325	583

Typfall 6 är en person som har 25 000 kronor per månad i månadslön. Individen antas arbeta vidare om riktåldern höjs. Denna individ får nu 25 000 kronor före skatt och 19 380 kronor efter skatt under ett år till. Med nuvarande regler skulle denna individ vid 65 år få 15 860 kronor per månad i allmän pension om den slutar arbeta då. Skillnaden före skatt är 9 140 kronor. Efter skatt blir skillnaden 7 755 kronor. Vid 66 år är pensionen efter skatt 680 kronor högre och efter skatt 433 kronor högre jämfört med vid 65 år. Garantipensionen minskar när personen fortsätter att arbeta.

Typfall 6. En ogift person med 25 000 kronor i månadslön som fortsätter att arbeta när riktåldern höjs

	Vid 64	Vid 65	Skillnad mot 64	Vid 66 om riktåldern höjs	Skillnad mot 65
Lön	25 000				
Inkomstpension		8 910		9 490	580
Premiepension		2 240		2 390	150
Garantipension		510		200	-310
Tjänstepension		4 200		4 460	260
Brutto	25 000	15 860	9 140	16 540	680
Netto	19 380	11 625	7 755	12 058	433

Typfall 7 är en person som har 25 000 kronor per månad i månadslön. Individen antas sluta arbeta vid 65 år om riktåldern höjs. Denna individ får nu 15 350 kronor före skatt och 11 283 kronor efter skatt vid 65 år. Med nuvarande regler skulle denna individ vid 65 år få 15 860 kronor per månad i allmän pension om den slutar arbeta då. Skillnaden före skatt är -510 kronor och beror på garantipensionen. Efter skatt blir skillnaden -342 kronor. Vid riktåldern 66 år är garantipensionen 160 kronor lägre jämfört med nuvarande regler. Efter skatt blir pensionen 117 kronor lägre. Garantipensionen blir lägre på grund av att individen tagit ut pensionen före riktåldern. Denna individ förlorar på att riktåldern höjs. De får mindre pengar i garantipensionen.

Typfall 7. En ogift person med 25 000 kronor i månadslön som slutar arbeta vid 65 när riktåldern höjs

	Höjd riktålder – vid 65	Nuvarande regler – vid 65	Skillnad	Vid 66*	Skillnad mot nuvarande regler
Inkomstpension	8 910	8 910			0
Premiepension	2 240	2 240			0
Garantipension	0	510		350	-160
Tjänstepension	4 200	4 200			0
Brutto	15 350	15 860	-510		-160
Netto	11 283	11 625	-342		-117

*Endast garantipension ändras.

Typfall 8 är en person som har 32 000 kronor per månad i lön. Individen antas sluta arbeta vid 65 om riktåldern höjs. Denna individ får nu 19 650 kronor före skatt och 14 083 kronor efter skatt vid 65 år. Med nuvarande regler får den samma belopp. För denna individ blir det ingen skillnad om riktåldern höjs. För de som befinner sig över gränsen för att få garantipension blir det ingen skillnad.

Typfall 8. En person med en genomsnittlig månadslön på 32 000 kronor som slutar arbeta vid 65 när riktåldern höjs

	Höjd riktålder – vid 65	Nuvarande regler – vid 65	<i>Skillnad</i>
Inkomstpension	11 400	11 400	
Premiepension	2 870	2 870	
Garantipension	0	0	
Tjänstepension	5 380	5 380	
Brutto	19 650	19 650	0
Netto	14 083	14 083	0

I beräkningarna har Pensionsmyndighetens typfallsmodell använts. Typfallen antas vara född 1970 och börjar arbeta vid 23 års ålder. Individen befinner sig inom avtalsområde privat tjänsteman (ITP 2). Noll procents tillväxt och inflation har antagits. Real fondavkastning har antagits till 2,1 procent. Skatteregler för 2015 har använts. En skattesats om 31,60 procent har använts. Enligt nuvarande regler sänks skatten vid 66 års ålder. I beräkningarna har det antagits att denna ålder gällande skatt höjs i samma takt som rikåldern höjs.

Bilaga 1. Lite om ersättningar

Sjukersättning

Sjukersättning är en ersättning för personer mellan 30 och 64 år och som troligen *aldrig* kommer att kunna arbeta heltid på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning.

Man kan ha rätt till sjukersättning om

- man är mellan 30 och 64 år
- man troligen aldrig kommer att kunna arbeta heltid på grund av sjukdom, skada eller funktionsnedsättning
- arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel i alla arbeten på arbetsmarknaden. I begreppet alla arbeten på arbetsmarknaden ingår arbeten som anordnas för personer med funktionsnedsättning, till exempel anställningar med lönebidrag.

Beroende på hur mycket arbetsförmågan är nedsatt kan hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukersättning betalas ut. Försäkringskassan kan byta ut sjukpenning mot sjukersättning på eget initiativ men man kan också själv ansöka om sjukersättning.

Sjukersättningen beräknas som 64,7 procent av den genomsnittliga inkomsten under de senaste åren innan de blev sjuk. Maximal ersättning 2015 är 17 995 kronor per månad, 7,5 x prisbasbelopp¹¹ x 0,647/12. Lägsta ersättning är 8 900 kronor per månad, 2,4 x prisbasbelopp. Utöver denna ersättning kan bostadstillägg utges. Bostadstillägget avräknas mot inkomst och förmögenhet och uppgår maximalt till 4 650 kronor per månad, 93 procent av 5 000. Pensionsrätten beräknas som 18,5 procent på sjukersättningen.

Därutöver får de med sjukersättning pensionsgrundande belopp på den inkomst som de hade innan de blev sjuk. Pensionsgrundande belopp beräknas som skillnaden mellan 93 procent av antagandeinkomsten minus sjukersättningen, samt slutligen tas detta belopp gånger 18,5 procent.

¹¹ Prisbasbelopp 2015, 44 500 kronor

Sjukpenning

Sjukpenning är pengar du kan få om du inte kan arbeta för att du är sjuk.

Sjukpenning betalas ut till personer som:

- inte kan arbeta sin vanliga arbetstid på grund av sjukdom. Sjukfrånvaron måste vara minst en fjärdedel av den vanliga arbetstiden för att sjukpenning skall betalas ut.
- går miste om arbetsinkomst som är sjukpenninggrundande.
- är försäkrade i Sverige. Om man arbetar i Sverige är man försäkrad här.

Sjukpenning beräknas som 80 procent av inkomsten. Efter 15 månader sänks denna nivå i allmänhet till 75 procent. Maximal ersättning är 21 583 kronor per månad, $7,5 \times \text{prisbasbelopp} \times 0,97 \times 0,8/12$.

Arbetslöshetsersättning

Arbetslöshetsersättningen kan beviljas till den som har blivit arbetslös.

Arbetslöshetsersättning beräknas som 80 procent av lönen. Efter 200 dagar sänks ersättningen till 70 procent. Efter 300 dagar är ersättningen 65 procent. Maximal ersättning är 20 020 kronor per månad, $0,8 \times 25\ 025$. Beloppet är inte knutet till prisbasbelopp.

Ekonomiskt bistånd

Ekonomiskt bistånd kan beviljas den som inte kan få sitt och sin familjs behov av försörjning tillgodosett på annat sätt. Man kan få ekonomiskt bistånd till sin försörjning (försörjningsstöd) eller till andra behov som exempelvis läkemedel, tandvård, glasögon eller hemutrustning. Möjligheten att få ekonomiskt bistånd påverkas av hela hushållets inkomster och tillgångar. Den som har ekonomiska problem och inte kan försörja sig själv kan ansöka om socialbidrag, ekonomiskt bistånd. För en ensamstående utan barn är existensminimum 3 880 kronor per månad efter att hyran är betald. Beloppet kan dock bli högre, t.ex. om man har barn.

www.pensionsmyndigheten.se